

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan otettavaksi lukiolaikiin säännökset ylioppilastutkintolautakunnasta sekä valtuudesta antaa asetuksen nojalla tarkempia määräyksiä ylioppilastutkinnon järjestämisestä opetusministeriön ja ylioppilastutkintolautakunnan päätöksillä. Lakiin siirrettäisiin asetuksesta myös säännös ylioppilastutkinnon tuottamasta yleisestä korkeakoulukelpoi-

suudesta. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jonka mukaan teoksien ja valokuvien käyttämisestä ylioppilastutkintoon kuuluvissa kokeissa säädettäisiin tekijänoikeuslais- ja oikeudesta valokuvaan annetussa laissa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Ylioppilastutkinnon arvostus osana suomalaista koulujärjestelmää on korkea ja tutkinnon tarpeellisuudesta vallitsee laaja yksimielisyys. Ylioppilastutkinnon keskeinen tehtävä on toimia lukion opetus- ja kasvatustyön ja oppilaiden kypsytyksen arvioijana sekä osana korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen valintajärjestelmää. Ylioppilastutkinto on myös merkittävä väline koulujen opetus- ja kasvatustyön kehittämisessä. Ylioppilastutkinto tuottaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

Ylioppilastutkinnosta säädetään lukiolain (477/83) 22 §:ssä. Pykälän mukaan lukiossa on sen mukaan kuin asetuksella säädetään toimeenpantava vuosittain ylioppilastutkinto, jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat saavuttaneet riittävän kypsytyksen ja lukion oppimäärien mukaiset tiedot. Muiden kuin lukion oppilaiden oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädetään tarkemmin asetuksella. Ylioppilastutkinnosta annettu asetus (717/47) on vuodelta 1947. Asetukseen on tehty vuosien mittaan useita muutoksia. Luokattoman lukion oppilaiden ja muiden kuin lukion oppilaiden osallistumisesta ylioppilastutkintoon

sekä kielten kokeiden toimeenpanosta eräissä tapauksissa määrätään asetuksen nojalla opetusministeriön päätöksillä. Ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja arvostelusta huolehtii opetusministeriön asettama ylioppilastutkintolautakunta. Lautakunnan jäsenet nimitetään Helsingin yliopiston ja opetushallituksen esitysten perusteella. Lautakunnan jäsenmäärä on nykyisin 30. Lisäksi kokeiden arvostelua sekä tarvittaessa myös koetehtävien laatimista varten lautakunta on ottanut apujäseniä. Apujäsenten lukumäärä on yli 300. Lautakunnalla on sihteeri sekä muuta päätösmistä henkilökuntaa yhteensä 12 henkeä. Lautakunta toimii Helsingin yliopiston sen käyttöön osoittamissa tiloissa. Lautakunnan itsenäisen aseman ja oman pysyvän henkilökunnan perusteella sitä voidaan pitää itsenäisenä virastona, jolla on viranomaisasema. Lautakunta antaa erityisesti lukion ylläpitäjinä toimiville kunnille ja yksityisille yhteisöille määräyksiä kokeiden toimeenpanoon ja valmistavaan arvosteluun liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolainsäädäntöön tehtyjen muutosten perusteella lukiot voivat siirtyä luokattoman opetuksen järjestämiseen lukuvuoden 1994—95 alusta. Samalla lukiot voivat ottaa käyttöön

uuden valinnaisuutta lisäävän opetussuunnitelman. Uudistukset ovat tehneet ylioppilastutkinnon kehittämisen ja tutkintoa koskevien säännösten uudistamisen ajankohtaiseksi. Tarkoituksena on, että nykyinen ylioppilastutkinnosta annettu asetys korvattaisiin uudella ylioppilastutkintoasetuksella.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Valtuutus asetusta alemmanasteisten määräysten antamiseen ja tutkinnon tarkoituksen määrittely

Ylioppilastutkintoa koskeva asetusta alemmanasteinen sääntely ei täytä viranomaisten määräyksiä ja ohjeita koskevista toimenpiteistä annetussa laissa (573/89), jäljempänä normilaki, säädettyjä perusteita. Lukiolaki ei sisällä normilain edellyttämällä tavalla valtuutusta antaa ylioppilastutkinnon järjestämisestä määräyksiä asetusta alemmanasteisilla päätöksillä. Kaikki ylioppilastutkintolautakuntaa koskevat säännökset ovat asetuksessa.

Ylioppilastutkintoa uudistettaessa on tarkoitus säilyttää opetusministeriön toimivalta määräysten antamiseen sekä siirtää päätösvaltaa ylioppilastutkinnon kehittämisessä ja toimeenpanossa nykyistä enemmän ylioppilastutkintolautakunnalle. Päätösvallan delegointi lisää erityisesti mahdollisuuksia ylioppilastutkinnon nykyistä joustavampaan kehittämiseen. Lautakunta antaisi määräyksiä muun muassa kokeeseen osallistuvilta muilta kuin lukion oppilailta vaadittavista lisäopinnoista eräissä tapauksissa, tutkintoon ilmoittautumisesta, tutkintoon sisältyvien kokeiden rakenteesta, sisältöalueista, kokeiden laajuudesta sekä tutkintojen ajankohdista ja kokeiden järjestämisestä.

Asetusta alemmanasteisten määräysten antaminen edellyttää valtuutussäännösten uudistamista. Tämän vuoksi lukiolain 22 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös ylioppilastutkintolautakunnasta sekä opetusministeriön ja ylioppilastutkintolautakunnan oikeudesta antaa tutkinnon toimeenpanosta määräyksiä.

Pykälään ehdotetaan samalla siirrettäväksi asetuksesta säännös ylioppilastutkinnon tuottamasta yleisestä korkeakoulukelpoisuudesta. Ehdotettu sääntely vastaisi sääntelytason osalta ammatillisten tutkintojen tuottamaa jatko-opintokelpoisuutta koskevaa sääntelyä.

Pykälää ehdotetaan lisäksi sanonnallisesti

uudistettavaksi ylioppilastutkinnon tarkoituksen osalta. Lukion oppimäärien edellyttämien tietojen sijasta ehdotetun sanamuodon mukaan tutkinnon tarkoituksena olisi mitata lukion opetussuunnitelman mukaisten tietojen saavuttamista. Lukion opetussuunnitelma tulee laatia opetushallituksen hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Perusteissa opetushallitus muun muassa määrittelee opetuksen valtakunnalliset tavoitteet ja sisällöt. Tutkintoon kuuluvien kokeiden kysymykset laadittaisiin oppilaille pakollisten ja syventävien kursien alueelta. Tietojen lisäksi ehdotetaan mitattavaksi opetussuunnitelman mukaisten taitojen omaksumista. Uusi sanamuoto mahdollistaisi ylioppilastutkintokokeiden kehittämisen nykyistä monipuolisemmaksi.

2.2. Teosten ja niiden osien käyttäminen ylioppilastutkintoon kuuluvissa kokeissa

Viime vuosina on erilaisten tekstien, kuvien ja äänitteiden käyttö ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden tehtävissä lisääntynyt. Muun muassa äidinkiessä järjestetyissä kokeissa on vuodesta 1992 lähtien toinen kokeista ollut aineistopohjainen, jossa kokelaiden on tullut käsitellä ja analysoida kirjailijoiden tekstejä. Kirjallisten teosten käyttö kokeissa on herättänyt kysymyksen teosten tekijöiden tekijänoikeudellisesta suojasta sekä mahdollisista kopiointikorvauksista ja muista vastaavista korvauksista. Valtion Kopiosto r.y:n kanssa tekemän niin sanotun hallintokopiointisopimuksen soveltamisesta ylioppilastutkintoon on esitetty erilaisia tulkintoja. Suojatun aineiston tulee olla käytettävissä ylioppilastutkinnossa. Samalla on varmistettava, että tutkinnon sisältö ei paljastu etukäteen. Tämä edellyttää tekijänoikeuslainsäädännön tarkistamista siten, että käyttö ei edellytä etukäteen hankittavia lupia. Lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus tekijänoikeuslakiin (404/61) ja oikeudesta valokuvaan annettuun lakiin (405/61). Sen mukaan teosten ja valokuvien käyttämisestä ylioppilastutkintoon kuuluvissa kokeissa on voimassa, mitä tekijänoikeuslaissa ja oikeudesta valokuvaan annetussa laissa säädetään. Valmisteltavana on tekijänoikeuslainsäädännön muutos, johon tätä koskeva sääntely otetaan. Sen lähempi sisältö ratkaistaan tässä yhteydessä. Hallituksen esitys tekijänoikeuslainsäädännön muuttamisesta on tarkoitus antaa Eduskunnal-

le syksyllä 1994. Tarkoitus on, että tekijänoikeuslainsäädännön muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995 eli samaan aikaan kuin lukiolain muutos.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole suoranaista taloudellisia vaikutuksia. Ylioppilastutkinnon uudistamisen taloudelliset vaikutukset arvioidaan erikseen asetuksen antamisen yhteydessä.

4. Asian valmistelu

Lakiehdotus on valmisteltu virkamiestyönä

opetusministeriössä. Ehdotuksesta on pyydetty lausunto asianomaisilta tekijänoikeusjärjestöiltä.

Valmistelussa on otettu huomioon opetusministeriön asettaman ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän tekemät ehdotukset tutkinnon uudistamisesta (komiteanmietintö 1993:25) sekä mietinnöstä annetut lausunnot.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lain nojalla annettavan uuden asetuksen mukaisen ylioppilastutkinnon käyttöönotosta säädettäisiin asetuksella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 22 § sekä

lisätään lakiin uusi 22 a § seuraavasti:

22 §

Lukiossa toimeenpannaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään ja sen nojalla opetusministeriö ja ministeriön asettama ylioppilastutkintolautakunta määräävät, ylioppilastutkinto, jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukion tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys-

Muiden kuin lukion oppilaiden oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädetään asetuksella.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa

yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

22 a §

Teosten ja valokuvien käyttämisestä ylioppilastutkintoon kuuluvissa kokeissa säädetään tekijänoikeuslaissa (404/61) ja oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/61).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Opetusministeri *Olli-Pekka Heinonen*

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaan
muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 22 § sekä lisätään lakiin uusi 22 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

22 §

Lukiossa on sen mukaan kuin asetuksella säädetään toimeenpantava vuosittain ylioppilastutkinto, jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat saavuttaneet riittävän kypsyysden ja lukion oppimäärien edellyttämät tiedot.

Muiden kuin lukion oppilaiden oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädetään asetuksella.

Ehdotus

22 §

Lukiossa toimeenpantavaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään ja *sen nojalla opetusministeriö ja ministeriön asettama ylioppilastutkintolautakunta määräävät*, ylioppilastutkinto, jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat *omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukion tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys-*den.

Muiden kuin lukion oppilaiden oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädetään asetuksella.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

22 a §

Teosten ja valokuvien käyttämisestä ylioppilastutkintoon kuuluvissa kokeissa säädetään tekijänoikeuslaissa (404/61) ja oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/61).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

